

Lohjan lukutaitostrategia 2024-2030

Sivistys

Yhdenvertaisuus

Hyvinvointi
ja tasa-arvo

Taustaa	3
Lukutaito Suomessa PISA-tutkimuksen valossa vuonna 2022	5
Koulutulokkaiden lukuvalmiuksista	6
Alaluokkalaisten lukutaito lukutestien perusteella (ALLU ja Digilukiseula)	7
7.-luokkalaisten lukutaito Digilukiseulan valossa syyskuussa 2022 ja 2023	9
Lukutaitostrategian tavoite vuodelle 2030 Lohjalla	10
Lukutaitostrategian seuranta	10
Lukutaitostrategia	10
Liitteet	16
Kansallisen arviointikeskuksen suositukset äidinkielen ja kirjallisuuden osalta	16
Vanhempien ajatuksia lukemisesta ja sen tärkeydestä sekä toimenpiteistä lukutaidon edistämiseksi	17
Oppilaiden näkemyksiä lukemisesta ja sen edistämisestä “Mikä saisi sinut lukemaan enemmän?”	18

Taustaa

“Kansallista lukutaitostrategiaa ryhdyttiin valmistelemaan syksyllä 2020 eduskunnan sivistysvaliokunnan aloitteesta. Tavoitteena on lukutaitostrategian ja lukutaito-ohjelman avulla tukea pitkäjärjenteistä lukutaitotyön kehittämistä.

Suomessa on vahva kasvatuksen, koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin sivistyspohja, jossa oppiminen ja tieto perustuvat lukutaitoon ja sen jatkuvaan kehittämiseen. Monipuolinen lukutaito on turvallisen yhteiskunnan, toimivan demokratian ja tasa-arvon perusta. Jokaisella lapsella, nuorella ja aikuisella on oikeus monipuoliseen lukutaitoon ja sen vahvistamiseen. Koska lukutaidon eriytymistä tapahtuu jo perusopetuksen aikana ja heikosti lukevien määrä erityisesti nuorten keskuudessa on lisääntynyt, tarvitaan konkreettisia keinoja suunnan kääntämiseksi kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Lukutaitostrategian visio - Suomi on maailman monilukutaitoisin maa 2030 - tavoittelee yhteiskuntaa, jossa lukutaidon merkitys tunnustetaan laajasti kaikilla aloilla, ja jokainen saa tukea ja vahvistusta omalle lukutaidolleen läpi elämän. Lukutaito on hyvinvoinnin ja kaiken oppimisen perusta.”

Kansallinen lukutaitostrategia 2030 [Kansallinen lukutaitostrategia 2030 | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Kansallisessa lukutaitostrategiassa **lukutaitoa käsitellään monilukutaidon käsitteen** avulla. Tekstien lukeminen ja tuottaminen edellyttää monilukutaitoa eli taitoa lukea, ymmärtää ja tulkita sekä kirjoittaa ja tuottaa monimuotoisia tekstejä erilaisissa ympäristöissä ja erilaisin välinein. Monilukutaidon käsitteeseen kuuluu ajatus, että kaikki lukutaidot perinteisestä luku- ja kirjoitustaidosta esimerkiksi medialukutaitoon, visuaaliseen lukutaitoon ja datanlukutaitoon ovat yhtä arvokkaita ja tarpeellisia.

Lohjan lukutaitostrategia pohjautuu kansalliseen lukutaitostrategiaan ja monilukutaitoon sekä KARVIN suositukseen (liite 1). Strategiassa otettiin myös huomioon vanhempien sekä lasten ja nuorten näkemyksiä lukutaidon edistämiseksi (liite 2). Lisäksi strategialuonnos oli laajasti kommentoitavana mm. päiväkodin ja koulun henkilökunnalla, toisen asteen oppilaitoksilla, neuvolan terveydenhoitajilla, nuorisovaltuustolla, vammaisneuvostolla, Lohjan monitoimikeskuksessa, MLL:n paikallisosastolla ja nuorisotoimella.

Strategian linjauksesta ja rakenteesta vastaavat sivistysjohtaja Juha-Pekka Lehmus, kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja Merja Lonkainen, perusopetusjohtaja Liisa Saarniniemi, varhaiskasvatusjohtaja Anu Koivumäki.

Työryhmän jäsenet:

kulttuurituottaja Sara Ertek

rehtori Sari Halonen

lukukoordinaattori Taina Hämäläinen

pedagoginen informaatikko Mervi Ilvesranta

kirjastotoimenjohtaja Merja Lonkainen

lähikirjastojen palvelupäällikkö Anne Lätti

varhaiskasvatuksen lukututor, varhaiskasvatuksen opettaja Mari Mikkola

pääkirjaston palvelupäällikkö Lari Murtorinne

kehittämisasiantuntija Joni Pitkonen

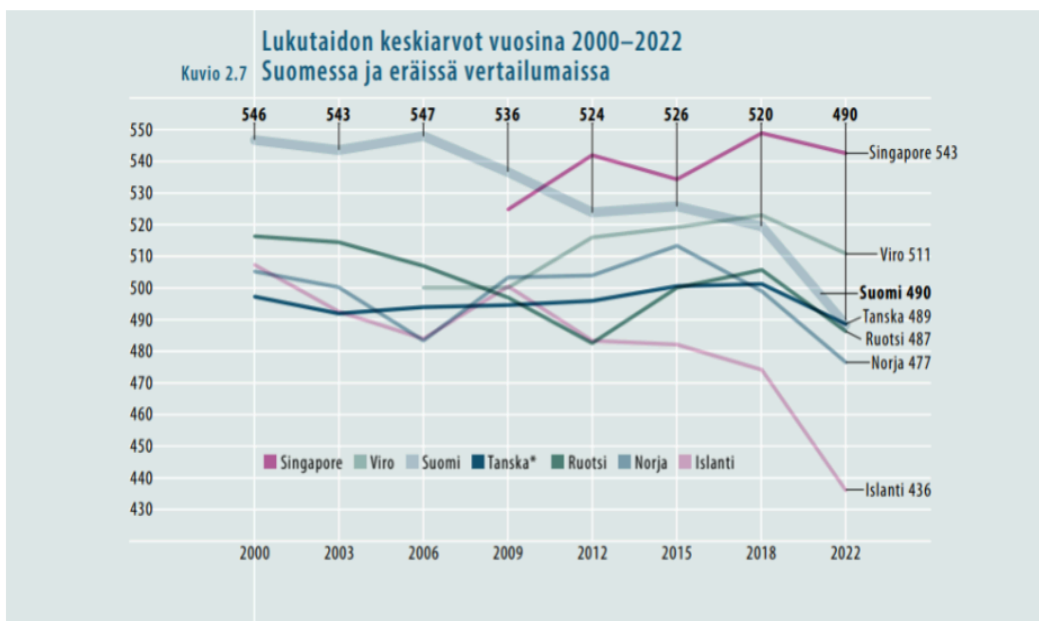
lukututor, äidinkielen opettaja Pia Salo-Mäkelä

varhaiskasvatusyksikön johtaja Annette Stelmacher

Lukutaito Suomessa PISA-tutkimuksen valossa vuonna 2022

Suomalaisnuorten lukutaidon taso (490 pistettä) on edelleen OECD:n keskiarvoa (476 pistettä) korkeampi. Vuoden 2018 PISA-arvioinnissa lukutaito oli pääalueena, ja sen tulokseen verrattuna Suomen pistekeskiarvo on laskenut peräti 30 pistettä. Lukutaidon osaaminen on heikentynyt matematiikan tavoin useimmissa osallistuneissa maissa. Kokonaisuutena voidaan sanoa, että keskimäärin lukutaidon hallinta on heikentynyt kauttaaltaan, mutta erityisesti lukutaidoltaan heikkojen oppilaiden osaaminen on heikentynyt muita osaamisryhmiä enemmän. Hiltunen ym. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:49, PISA 2022 ensituloksia s. 31

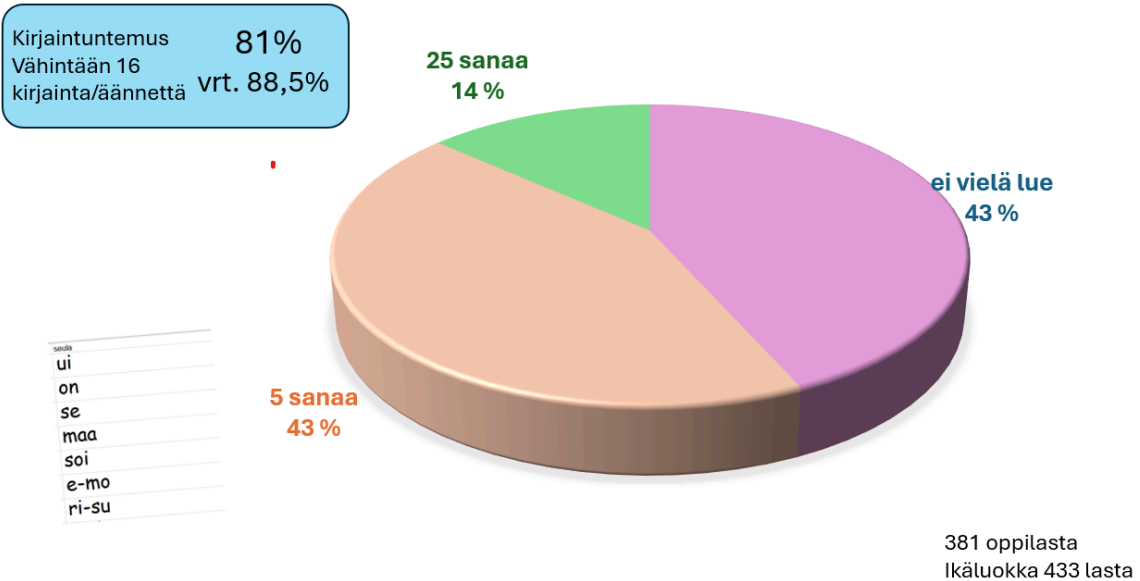
PISA-arvioinneissa on yhteiskunnassa pärjäämisen kannalta riittävänä lukutaidon tasona pidetty vähintään suoritustason 2 saavuttamista, vaikkakin työelämän ja opiskelun näkökulmasta vasta tason 3 on esitetty olevan riittävä lähtökohta. Suomessa tason 2 alapuolelle jäi useampi kuin joka viides (21,4 %) PISA-kokeeseen osallistunut oppilas. Muutos on merkittävä ja tilastollisesti merkitsevä verrattuna vuoteen 2018. Hiltunen ym. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:49, PISA 2022 ensituloksia s. 34

Koulutulokkaiden lukuvalmiuksista

Lukuvuoden 2023-2024 elokuussa koulutulokkaista 81 % osasi nimetä vähintään 16 kirjainta tai äännettä. Vertailuna kaaviossa käytetään LukiMat-sivuston aineistoa. LukiMat on tietopalvelu, joka tarjoaa tietoa ja materiaaleja lukemisen ja matematiikan oppimiseen ja arviointiin. Aineiston koulutulokkaista 88,5 % osasi nimetä vähintään 16 kirjainta tai äännettä. Koulutulokkaista virketason lukijoita (> 25 sanaa/min.) oli 14 %. Koulutulokkaiden lukutaidon kartoitusta koko Lohjan osalta ei ole aiemmin tehty.

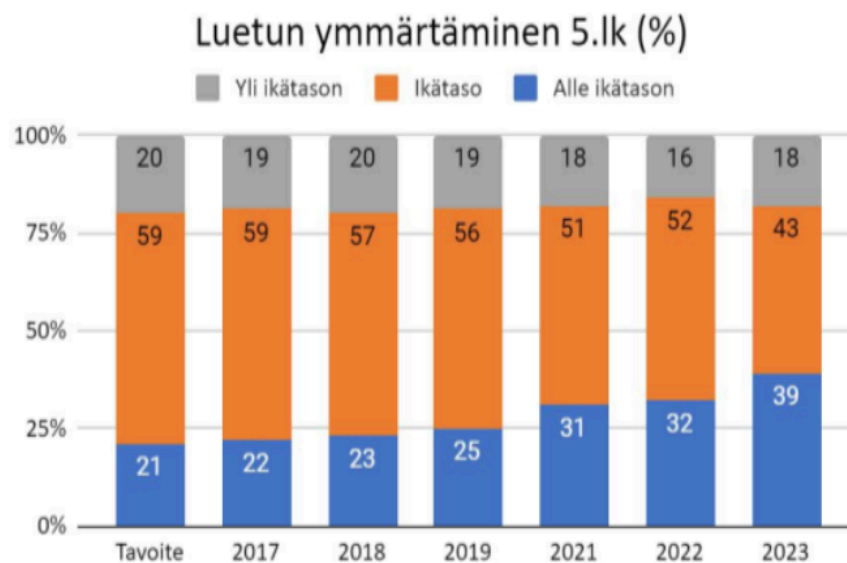
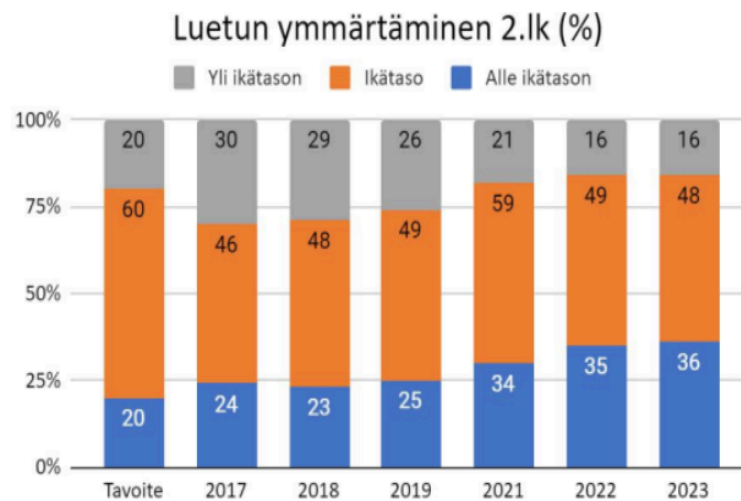
KOULUTULOKKAIDEN LUKUTAITO ELOKUUSSA 2023

Alaluokkalaisten lukutaito lukutestien perusteella (ALLU ja Digilukiseula)

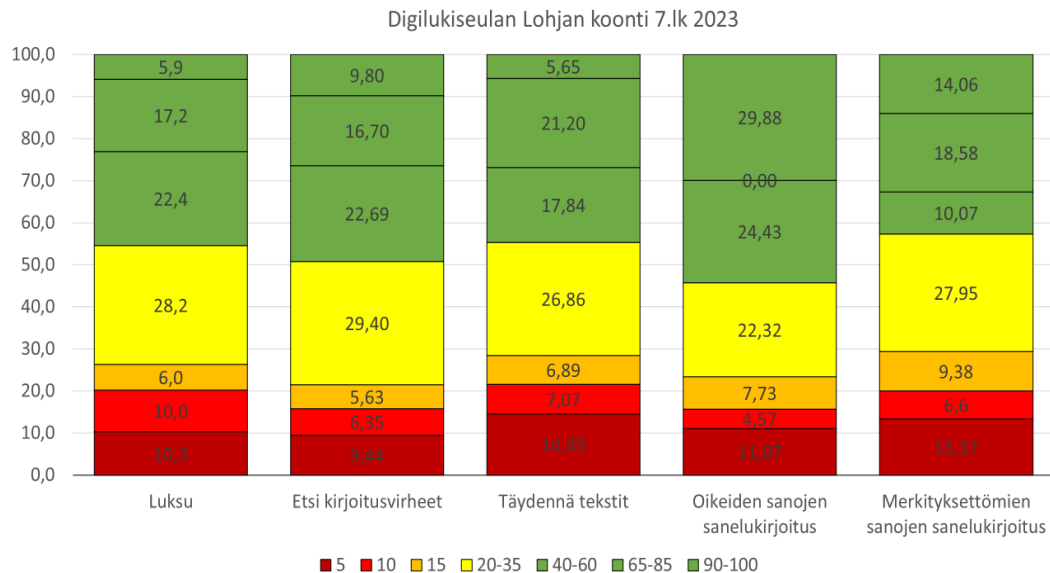
Lohjalla on käytetty vuosiluokilla alakoulun lukutestiä (ALLU) lukutaidon edistymisen seurannassa. Koko kunnan seurantaan on kerätty 2. ja 5. luokan oppilaiden tulokset. Vuoden 2024 ALLU vaihdetaan Digilukiseulaan. Näin koko perusopetuksen ajan seurataan samalla välineellä oppilaiden lukutaitoa.

Alla olevat kaaviot kuvaavat 2. ja 5. luokan oppilaiden luetun ymmärtämisen taitojen muuttumista vuodesta 2017 vuoteen 2023. Alle ikätason lukijoiden määrä on kasvanut merkittävästi. Samoin yli ikätason lukijoiden määrä on pienentynyt.

7.-luokkalaisten lukutaito Digilukiseulan valossa syyskuussa 2022 ja 2023

DigiLukiseulassa jokaisessa tehtävässä heikon suoriutumisen rajaksi on määritelty prosentti 15, joka tarkoittaa heikointa viittätoista prosenttia normiaineistosta. Lohjalaisista 7.-luokkalaisista oppilaista 26,3 % sijoittui syyskuussa 2023 lukusujuvuudessa (Luksu) alimpaan 15 prosenttiin. Täydennä tekstit -osio mittaa luetun ymmärtämistä. Vuonna 2023 alimpaan 15 prosenttiin sijoittui 28,45 % lohjalaisista 7.-luokkalaisista. (Huom. normiaineistoon on otettu mukaan vain suomea äidinkielenään puhuvat. Lohjalla suomi toisena kielenä oppilaat ovat mukana tuloksissa.) Vuoden 2022 tulokset löytyvät liitteestä 3.

Luksu (lukusujuvuus) ja Etsi kirjoitusvirheet mittaavat teknistä lukemista.
Täydennä tekstit mittaa luetun ymmärtämistä

Lukutaitostrategian tavoite vuodelle 2030 Lohjalla

Vuonna 2030 lohjalaiset lapset ja nuoret sijoittuvat lukutaidossa valtakunnallisesti vähintään keskitasolle. Tämä taso on saavutettu jo keväällä 2028 ja taso on säilynyt kolme vuotta.

Tavoite vuodelle 2025: vuonna 2025 luetun ymmärtämisen heikkeneminen on pysähtynyt ja vuonna 2026 suunta on kääntynyt nousuun.

Lukutaitostrategian seuranta

Ohjausryhmä kokoontuu kerran vuodessa arvioimaan lukutaidon edistymistä ja toimenpiteiden riittävyyttä. Vuosittaiset lukutaitotulokset lisätään strategian seurantaosioon. Ohjausryhmä antaa lukutaitotyöryhmälle ohjausta seuraavan toimintakauden ideointiin.

Lukutaitostrategia

Lohjan lukutaitostrategian suuntaviivat noudattavat kansallisen strategian suuntaviivoja. Ne ovat 1) Luodaan ja vahvistetaan lukutaitotyön rakenteita 2) Vahvistetaan monilukutaito-osaamista ja 3) Innostetaan lukemaan ja monipuolistetaan lukutaitoa.

PAINOPISTE-ALUE	STRATEGINEN TAVOITE	TOIMENPITEET STRATEGIAKAUDELLE
<p>LUODAAN JA VAHVISTETAAN LUKUTAITO-TYÖN RAKENTEITA</p>	<p>Lukutaitotyötä johdetaan ja arvioidaan moniammatillisesti</p>	<p>Vastuutahot</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kunnan taso <ul style="list-style-type: none"> ○ lukutaitostrategian ohjausryhmä, joka koostuu sivistystoimialan johdosta, kokoontuu kerran vuodessa arvioimaan Digilukiseulan ja Funan pohjalta lukutaidon edistymistä ja antaa lukutaitotyöryhmälle tehtäviä ○ monialainen lukutaitotyöryhmä ideoi seuraavan kauden tapahtumia. ● varhaiskasvatus ja koulut <ul style="list-style-type: none"> ○ varhaiskasvatuksella ja kouluilla on kirjallisuusvastaava tai lukutiimi, jolla on työaika tähän työhön <p>Varhaiskasvatus ja koulut tekevät suunnitelman lukutaitoa edistävästä toimenpiteistä, joita yksiköt ja ryhmät/luokat toteuttavat sopivilla konkreettisilla toimilla</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Läpi lukuvuoden kulkevat toimet, esim. päivittäinen lukeminen, lukutunnit, lukuvälitunnit, uutiskatsaukset ● Ajoittaiset ja hetkelliset toimet, esim. lukuhaasteet, tempaukset, yhteisölliset lukuhetket ● Kertaluontoiset tapahtumat, esim. vierailijat, retket, teemapäivät <p>Perusopetuksessa lasten ja nuorten lukutaidon kehittymistä seurataan jatkuvasti yhteisesti sovitulla testeillä. Koulussa tulokset kootaan seurantatyökalu Sampoon. Tulosten perusteella koulu laatii suunnitelman tukea tarvitsevien oppilaiden tukemisesta ja seurannasta,</p> <p>Koulun ja kodin yhteistyö</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Lukutaidon merkitys nostetaan esiin esim. vanhempainilloissa ja arviointikeskusteluissa

	<p>Lukutaidon ja lukutaitotyön edistäminen on kirjattu kunnan asiakirjoihin.</p>	
	<p>Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen oppilaitosten yhteistyö kirjaston kanssa on suunnitelmallista</p>	<p>Kirjastopolku-yhteistyösuunnitelma päivitetään kaupungin Kulttuuripolku/kulttuurikasvatussuunnitelman uudistamisen yhteydessä. kirjastopolkuapitkin.pdf (lukki.finna.fi)</p> <p>Yhteistyö on kirjattu varhaiskasvatuksen, kunnan/koulujen ja oppilaitosten opetussuunnitelman liitteessä.</p> <p>Kaikki perusopetuksessa olevat oppilaat saavat ikäluokalleen tarjolla olevan kirjastopolun sisällön (ohjatut kirjastokäynnit ja kirjavinkkaukset).</p> <p>Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kirjastovastaavien (KiVa) tapaamiset 2-4 kertaa lukuvuodessa.</p> <p>Luodaan toimintamalli toisen asteen oppilaitosten ja kirjaston kanssa tehtävälle yhteistyölle.</p> <p>Kirjastolla tulee olla riittävät resurssit edistämään lukutaitoa, lukuharrastusta ja monilukutaitoa varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Tämä edellyttää, että lukutaitotyötä koordinoi ja toteuttaa kaksi pedagogista informaatikkoa, joista toisen vastuulla on alle kouluikäiset, alakoulut ja ruotsinkieliset perusopetuksen oppilaat. Toisen informaatikon vastuulla on yläkoulut, toinen aste ja aikuisväestö.</p>
	<p>Lukeminen kuuluu jokaiseen päivään varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa</p>	<p>Lukemiseen käytettyä aikaa lisätään varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa.</p> <p>Joka lukuvuosi varhaiskasvatus ja koulut toteuttavat kaksi lukutapahtumaa tai -kampanjaa osana lukemisen vuosisuunnitelmaa</p> <p>Lukeminen kuuluu jokaiseen päivään varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa 0-vuotiaasta alkaen</p> <p>Lukivalmiuksia vahvistetaan systemaattisesti 4-6-vuotiailla.</p> <p>Alkuopetuksessa erityinen huomio teknisen lukutaidon kehittymiseen. Luetun ymmärtämisen strategioiden opettaminen kuuluu kaikkien opettajien vastuulle.</p>

	<p>Lukeminen ja lukutaitotyö tehdään näkyväksi kuntatason toiminnassa</p>	<p>Lohjan virallisten somekanavien käyttö</p> <p>Lohjan kaupungin sivustolle luodaan Lohja lukee -osio Paikallislehdet</p> <p>Julkiset tilaisuudet lukemisesta, lukutaitotapahtumat</p>
	<p>Lisätään kaikkien opettajien ja lukutaitotyötä tekevien osaamista monilukutaidosta systemaattisesti ja pitkäjänteisesti</p>	<p>Integroidaan monilukutaitojen huomioiminen ja kehittäminen osaksi kaikkea opetusta.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaikki opettajat ovat lukutaidon opettajia. Kielitietoisuus on osa varhaiskasvatuksen ja koulun kaikkea toimintaa, sillä jokainen aikuinen on opettamansa oppiaineen kielen opettaja. <p>Lohja lukee! Lojo läser! tarjoaa lukuvuoden loppuun saakka 2025 varhaiskasvatuksen ja peruskoulun opettajille Ateljee-koulutusta, pedagogisia kahviloita, vinkkejä Instagramissa ja Facebookissa</p> <p>Lukemisen apuvälinepäivä tehdään näkyväksi kirjastolla Erilaisten oppijoiden lukiviikolla lokakuisin (kirjaston ammattilaiset ovat ajan tasalla erilaisista lukemisen apuvälineistä ja jakavat tätä tietoa asiakkaille)</p> <p>Kirjaston pedagoginen informaattikko ja lukututor kutsuvat varhaiskasvatuksen ja koulun kirjastovastaavat tapaamisiin 2-4 kertaa vuodessa</p> <p>Lukutaitoon liittyviä asioita käsitellään vähintään kahdesti vuodessa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilökunnan kokouksissa</p> <p>Lohjan kaupungin Internet-sivuille lisätään Lohja lukee -osio, jossa on mm. valmista opetus- ja vanhempainiltamateriaalia sekä linkkejä.</p> <p>Varhaiskasvatusyksikön johtajat ja koulujen rehtorit kannustavat opettajiaan osallistumaan lukutaitokoulutuksiin.</p> <p>Kirjastohenkilökunta osallistuu aktiivisesti esim. Porvoon alueellisen kehittämiskirjaston ja Seinäjoen ERTE:n järjestämiin koulutuksiin.</p>

<p>INNOSTE- TAAN LUKEMAAN JA MONI- PUOLISTETA AN LUKUTAITO</p>	<p>Tarjotaan lapsille ja nuorille innostavaa, tuoretta ja monipuolista lukemista (kirjallisuus, artikkelit, podcastit, elokuvat jne.)</p>	<p>Kirjaston kokoelmapolitiikan mukaan "Lasten ja nuorten kirjallisuuden kokoelmasta pyritään luomaan elävä ja monipuolinen. Hankinnoissa huomioidaan myös päiväkodit ja koulut. Lisäksi pyritään huomioimaan alueen kasvava monikulttuurisuus ja erikieliset perheet. Kirjasarjoja hankitaan lohjalaisten koulujen käyttöön."</p> <p>Päiväkodit ja koulut hankkivat kirjoja ja muuta innostavaa ja monipuolista luettavaa budjetin mahdollistamalla tavalla</p> <p>Lisätään lasten ja nuorten omaa valintaa luettavien kirjojen suhteen.</p> <p>Mahdollistetaan lasten ja nuorten osallistuminen kirjahankintoihin ja lukutapahtumien suunnitteluun.</p> <p>Huomioidaan erilaisten lukijoiden tarpeet (Celia-kirjasto, Monikielinen kirjasto, Nepsy-lainaamo, selkoaineisto,)</p> <p>Houkutellaan ja innostetaan lukemaan asettamalla monipuolista luettavaa esille julkisiin tiloihin, myös muualle kuin varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja kirjastoon</p>
	<p>Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen fyysinen, sosiaalinen ja emotionaalinen oppimisympäristö tukee lukemista</p>	<p>Lukemiseen sekä lukukokemusten jakamiseen ja jatkamiseen kannustava ympäristö</p> <p>Lukumateriaaleja houkuttelevasti esillä</p> <p>Mahdollisuuksia lukukokemusten työstämiseen</p> <p>Kirjallisuuspohjaisia prosesseja ja tuotoksia esillä</p>
	<p>Kirjasto tarjoaa palveluita kaiken ikäisille</p>	<p>Kirjastolla on monipuolista tarjontaa varhaiskasvatukselle ja kouluille, esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● satupolku perheille ja varhaiskasvatukselle. ● ohjatut kirjastokäynnit esikoululaisille sekä 1.-, 5.- ja 7.-luokkalaisille omassa lähikirjastossa. ● kirjavinkkausta 4.- ja 8.-luokkalaisille ● kirjastonkäytön opetus ● iltasatulaukkujen lainaaminen päiväkodeihin ja perhepäivähoidolle ● kirjakassien kokoaminen ● kirjavinkit ● lukudiplomit ● yhteistyö toisen asteen kanssa <p>Aikuisten lukupiirit</p> <p>Yksilö- ja ryhmäneuvonta</p>

		<p>Kirjailijavierailut (fyysiset ja virtuaaliset)</p> <p>Vierailijoiden esitysten striimaus</p> <p>Lukuhaasteet kaiken ikäisille</p>
	<p>Tuetaan perheen yhteisiä lukuhetkiä yhteistyössä neuvoloiden, kirjastojen, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa</p>	<p>Neuvolan ja kirjaston yhteistyö</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 0-2-vuotiaat: <ul style="list-style-type: none"> ○ Neuvola jakaa Lukulahja lapselle -ohjelmaan kuuluvan Kirjakassin sekä Lukuliikettä perheisiin -hankkeessa laaditun esitteen ○ Vauvan päivän tapahtuma yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ○ Kirjaston päivätoiminnot, joihin vauvat ovat tervetulleita ○ Videoita lukemisen tärkeydestä ○ Kirjaston järjestämät pop up -kirjastot neuvolassa ja avoimissa päiväkodeissa ● 3-6-vuotiaat <ul style="list-style-type: none"> ○ Kirjastolta voidaan antaa esim. poistokirjoja neuvoloihin ○ Tietoa satuhetkestä ja kirjaston muusta toiminnasta neuvolaan ○ Lasten oikeuksien päivässä Lohja lukee! Lojo läser! ja kirjasto mukana (ehkä myös neuvola?) <p>Kirjaston, Lohja lukee -hankkeen ja neuvolan yhteiset toiminnalliset lukutapahtumat avoimissa päiväkodeissa keväällä 2024 (pilotti).</p> <p>Lukemisen tärkeyden ja ilon esiin tuominen vasukeskusteluissa ja arviointikeskusteluissa perusopetuksessa sekä vanhempainilloissa. Lukuliikettä perheisiin- hankkeessa tehty Taapero tykkää tarinoista -esite jaetaan varhaiskasvatuksen kautta vasu-keskustelujen yhteydessä kaikille 2-vuotiaiden huoltajille.</p> <p>Päiväkodeilla, perhepäivähoidolla ja kouluilla valmiita videoita vanhempainiltaan ja arviointikeskusteluihin</p>
	<p>Luodaan harrastusseuroille, -toimijoille ja valmentajille sekä kolmannen sektorin toimijoille mahdollisuus integroida lukemista toimintaansa</p>	<p>Verkostokeskustelut eri toimijoiden kanssa</p> <p>Yhteistyö MLL:n kanssa lukumummutoiminnassa</p>
	<p>Lisätään</p>	<p>Lohja lukee! 3 Lojo läser! 3 -hanke tarjoaa</p>

	sanataiteeseen osallistumisen mahdollisuuksia	sanataideopetusta lukuvuoden 2024-25 loppuun. Kootaan kaksi sanataidematkalaukkua varhaiskasvatukseen ja koulujen käyttöön. Matkalaukut sisältävät muutaman kirjan ja niihin liittyviä sanataidetehtäviä sekä esineitä. Hyödynnetään kaikkia sanataiteen toimijoita.
--	---	--

Liitteet

Kansallisen arviointikeskuksen suositukset äidinkielen ja kirjallisuuden osalta

Karvi antaa kehityssuosituksia, joilla oppilaiden kasvua, kehitystä ja oppimista voidaan tukea kokonaisvaltaisesti. Suositukset kohdistuvat erityisesti taidoiltaan heikoimpien oppilaiden osaamisen kehittämisen tukemiseen. Suositukset annetaan ideaaleina ajatuksina siitä, mikä olisi oppilaille parasta arvioinnin tulosten perusteella.

1. **Oppilaiden taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti**, ja tukitoimia tarjotaan niitä tarvitseville mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Oppimisen tuen tarvetta tulee kartoittaa säännöllisesti ja jatkuvasti. Jokaisella oppilaalla on oikeus saada riittävästi tukitoimia heti tuen tarpeen ilmettyä. Tukea on syytä kohdentaa erityisesti luku-, kirjoitus- ja laskutaitojen oppimiseen ja koulun opetuskielen taitojen kehittymiseen.

2. Alkuopetuksessa huolehditaan siitä, että **oppilaat saavuttavat riittävän sujuvat luku-, kirjoitus- ja laskutaidot**. Alkuopetuksessa luku-, kirjoitus- ja laskutaito ovat keskeisinä oppimisen kohteina. Kolmannella luokalla näitä taitoja käytetään myös välineinä muiden aineiden oppimiseen. Jos oppilaan perustaidot jäävät vajavaisiksi, ongelmat voivat myöhemmin alkaa kumuloitua. Vuosiluokan kertaaminen voi olla oppilaan etu.

3. Opetussuunnitelman perusteita laadittaessa on syytä pohtia, **tarvitaanko alkuopetukseen jonkinlaiset riittävän osaamisen kriteerit**. Arvioinnin perusteella oppilaat aloittavat kolmannen luokan hyvin vaihtelevin taidoin. Alkuopetuksesta siirtyy eteenpäin oppilaita, joiden taidot eivät vaikuta riittäville kolmannen luokan tavoitteiden saavuttamiseen. Opetussuunnitelman perusteet eivät välttämättä tarjoa riittävästi tukea arviointiin alkuopetuksen päätteeksi.

4. Resursseja kohdennetaan riittävästi siihen, että kunnat ja **koulut pystyvät tarjoamaan oppilailleen heille kuuluvan tuen**. Aineiston perusteella oppilaiden saama opetusmäärä ja erityisopettajien, koulunkäynninohjaajien ja resurssiopettajien tuen riittävyys vaihtelevat

selvästi koulujen ja kuntien välillä. Opettajista vain neljäsosa saa mielestään riittävästi erityisopettajan tukea. Tuki on oleellista varsinkin taidoiltaan heikoimmille oppilaille.

Liite 2

Vanhempien ajatuksia lukemisesta ja sen tärkeydestä sekä toimenpiteistä lukutaidon edistämiseksi

Sekä varhaiskasvatus- että perusopetusikäisten vanhempien näkemyksiä kerättiin Forms-kyselyllä. Kyselyyn vastasi 650 huoltajaa. Kyselyssä oli kaksi viisiportaista monivalintakysymystä: “ Kuinka tärkeänä pidät lukemista lapsen kehitykselle?” ja “Kuinka tärkeänä pidät lukutaitoa tulevaisuudessa?”

Vanhemmista 100 % piti lukemista tärkeänä tai erittäin tärkeänä lapsen kehitykselle. Samoin 99,8 % vanhemmista piti lukutaitoa tärkeänä tulevaisuudessa.

Avoimessa kysymyksessä kysyttiin “Millaisin toimenpitein saamme yhdessä lasten ja nuorten lukutaidon nousuun?” Aineistosta ilmenevät toimenpiteet lukutaidon edistämiseksi voidaan tekoälysovellus ChatGPT:n mukaan ryhmitellä seuraaviin teemoihin:

1. **Teknologian käytön hallinta:**
 - a. Älylaitteiden käytön vähentäminen.
 - b. Valikoidun teknologian, kuten äänikirjojen ja lukemista tukevien sovellusten, hyödyntäminen.
2. **Vanhempien roolin vahvistaminen:**
 - a. Vanhempien aktiivinen rooli lukemisen esikuvina.
 - b. Yhteisten lukuhetkien luominen ja lukemisen arvostuksen välittäminen.
3. **Yhteistyö oppilaitosten ja kirjastojen kanssa:**
 - a. Kirjastojen aktiivinen hyödyntäminen lukutaidon edistämässä.
 - b. Kouluissa oppilaiden kannustaminen monipuoliseen lukemiseen.
4. **Lukemisen integrointi arkeen:**
 - a. Lukuhetkien säännöllinen järjestäminen.
 - b. Lukemisen sisällyttäminen päivittäisiin rutiineihin.
5. **Sopivan lukemismateriaalin tarjoaminen:**
 - a. Kiinnostuksen kohteiden huomiointi kirjoja valittaessa.
 - b. Kirjavalikoiman monipuolistaminen.
6. **Lukemisen kannustaminen ja palkitseminen:**
 - a. Positiivinen vahvistaminen lukemisen kautta.
 - b. Lukemisen palkitseminen lukupasseilla ja muilla kannustimilla.
7. **Yhteiset lukuprojektit ja -hetket:**
 - a. Perheen yhteiset lukuhetket ja lukupiirit.
 - b. Kirjastojen lukutapahtumien hyödyntäminen.

8. **Lukemisen ja kirjoittamisen yhdistäminen:**
 - a. Luovat tehtävät, jotka liittävät lukemisen kirjoittamiseen.
9. **Esteiden poistaminen lukemiselta:**
 - a. Erityistä tukea tarvitseville lapsille suunnattu tuki.
 - b. Apuvälineiden ja -menetelmien tarjoaminen lukemisen helpottamiseksi.
10. **Lukemisen monimuotoisuuden hyväksyminen:**
 - a. Perinteisen kirjojen lukemisen lisäksi myös muut formaatit, kuten sarjakuvat ja digitaaliset alustat, tunnustetaan arvokkaiksi.

Oppilaiden näkemyksiä lukemisesta ja sen edistämisestä “Mikä saisi sinut lukemaan enemmän?”

Oppilaiden näkemyksiä kerättiin avoimien kysymysten avulla. Oppilaat keskustelivat luokissa annetuista teemoista, ja vastauksista tehtiin koulukohtainen kooste. Millaiset tekijät innostavat sinua lukemaan? Mikä saisi lapset lukemaan enemmän? Milloin lukeminen on mukavaa? Mikä estää lapsia ja nuoria lukemasta?

Lasten ja nuorten mainitsemat asiat, jotka useimmin innostavat heitä lukemaan tai tekevät lukemisesta mukavaa, voidaan ChatGPT:n mukaan ryhmitellä seuraaviin pääteemoihin perustuen siihen, kuinka usein ne toistuvat:

1. **Kiinnostavat ja hyvät kirjat:** Tämä teema toistuu voimakkaasti. Lapset ja nuoret korostavat, että kirjan on oltava kiinnostava ja hyvä. He arvostavat kirjoja, jotka kertovat heitä kiinnostavista aiheista tai joissa on jännittävä juoni. Myös kirjat, jotka liittyvät heidän harrastuksiinsa tai unelmiinsa, ovat suosittuja.
2. **Ympäristö ja tilanne:** Monet mainitsevat, että lukeminen on mukavaa, kun heillä on rauhallinen ja hiljainen paikka lukea. Tämä voi olla kotona, koulussa, mökillä tai vaikka puiston penkillä. Myös aika, kuten illalla ennen nukkumaanmenoa, korostuu.
3. **Sosiaalinen ympäristö:** Lukemisen sosiaalinen puoli on tärkeä. Esimerkit lähipiiristä, kuten sisarukset, vanhemmat, kaverit ja opettajat, jotka lukevat ja suosittelevat kirjoja, ovat merkittäviä. Myös yhdessä lukeminen ja kirjoista keskusteleminen ystävien kanssa on innostavaa.
4. **Palkinnot ja kannustimet:** Lukemiseen liittyvät palkinnot ja kannustimet, kuten stipendit, rahapalkinnot tai muut palkkiot, mainitaan usein motivaation lähteinä. Tämä näkyy etenkin lukemiseen liittyvissä haasteissa tai koulun lukuprojekteissa.
5. **Monipuolisuus ja saatavuus:** Lapset ja nuoret arvostavat kirjavalikoiman monipuolisuutta ja helppoa saatavuutta. He haluavat löytää kirjoja, jotka sopivat juuri heidän kiinnostuksen kohteisiinsa ja ikäryhmäänsä. Tämä sisältää myös digikirjat ja äänikirjat.
6. **Vapaus ja valinnanmahdollisuus:** Mahdollisuus valita itse, mitä lukee, nostetaan esille usein. Lapset ja nuoret pitävät tärkeänä, että heillä on vapaus valita kirjat, jotka he kokevat mielenkiintoisiksi, eivätkä koe olevansa pakotettuja lukemaan tiettyjä teoksia.

Nämä teemat antavat ymmärtää, että lapset ja nuoret arvostavat valinnanvapautta, kiinnostavia sisältöjä, kannustavaa ja innostavaa ympäristöä sekä sosiaalisia tekijöitä lukemisen ympärillä. Myös teknologian ja digitaalisen sisällön rooli on merkittävä, mutta sen rinnalla perinteisen kirjan viehätys ja tarjoamat kokemukset säilyvät vahvoina.

Liite 3

